

נוביני קרקובסקיה **Nowiny Krakowskie**

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
ZWIAZEK KRAKOWIAN W IZRAELU
ASSOCIATION OF CRACOWIANS IN ISRAEL

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: **לילי הבר**
 כתובת: ת.ד. 17209 תל אביב 69051
 דואר אלקטרוני: lili@lyhaber.com
 טלפון: 09-9579540 פקס: 054-4436366

גליון 40, נובמבר 2009 כסלו תש"ע

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

כנסת ישראל טרם הגדירה מיהו "ניצול שואה"

להבטיח שהבעלים המקוריים או יורשיהם החוקיים יוכלו להוכיח את זכויותיהם החוקיות לכספים.

בהצהרת טרזין, שהתקבלה עם סיומה של ועידת פראג, הכירו לראשונה 46 מדינות בזכות השבת רכוש לניצולי שואה. ההצהרה אינה אמנה מחייבת והכל תלוי עדיין ברצון הטוב של המדינות שהצטרפו אליה. המבקרים אומרים שאינה אלא עלה תאנה ומס שפתיים. המחייבים אומרים שזהו צעד חשוב וגדול קדימה.

צבי גיל, מייסד ה"מזכר"

"עופות החול": פרויקט תעוד ופרסום תרומת ניצולי השואה למדינה, פרי יוזמת העיתונאי והסופר **צבי גיל** יחד עם **ראול טייטלבוים**, חוקר היסטוריה ועיתונאי. הנושא מצא ביטוי בולט במסגרת התערוכה הגדולה ביד ושם, מיצג מקוון של יד ושם באינטרנט: "בחרנו בחיים - תרומת ניצולי השואה למדינה" הפקת חוברת "תקומה", הפקת סרט תעודי "עופות החול" והקמת "יד לגחל - ניצולי השואה במלחמת העצמאות במתחם בית הפלמ"ח.

מדי יום עשרות ניצולי שואה מובאים למנוחות והתרופות יכולות להאריך את חייהם. חיים של אנשים שלא יכולים להרשות לעצמם את התרופות נמצאים בסכנה.

לאחר עיכוב של 7 שנים נפתח המשפט בעניינם של ניצולי שואה המכונים **"ילדי טהרן"** (כ-200 ניצולי שואה שנמלטו במהלך המלחמה מפולין לרוסיה, עברו לטהרן ומשם עלו לא"י בשנת 1943). התובעים דורשים לקבל כספי שילומים שהועברו ממשלת גרמניה לישראל; המדינה טוענת שהם אינם זכאים לכספים מכיוון שהגיעו לארץ ישראל במהלך המלחמה.

"הניצולים מזדקנים וזקוקים לסיוע מיידי. יש להקים קרנות ממשלתיות כדי לסייע להם על חשבון רכוש ללא יורשים", כך כתב הנגיד לשעבר, **משה זנבר**, במסמך שהגיש לוועדת **פראג**. ועוד הוא כותב "מאז נפילת הקומוניזם נחתמו שלושה הסכמים עיקריים לפתרון בעיית הרכוש היהודי: החקיקה בנוגע למזרח גרמניה, הסכם עם הבנקים השווייצרים בהיקף 1,250 מיליון דולר והסכמים בהיקף 55 מיליון דולר שהועדה הבינלאומית לביטוח בתקופת השואה חתמה עם חברות ביטוח אירופיות. הוסכם על שני הצדדים שיש להשיב את נכסי היהודים או לפצות את הבעלים היהודיים המקוריים של נכסים אלה, ללא קשר לשאלה בידי מי מצויים נכסים אלה כיום. יש לעשות מאמץ רציני כדי

ולאומי העבירו כבר 25 מיליון שקל לחברה להשבת נכסים של נספי השואה, אך בנק מרכנטיל דיסקונט והמזרחי מסרבים עדיין להעביר את הכספים.

הביטוח הלאומי העלה את תקרות השלמת ההכנסה לניצולים וכך חלק מהניצולים עשויים לקבל גם מענקים ממשרד האוצר ומהחברה להשבת נכסים, בנוסף להשלמת הכנסה. ניצולים שהוכרו על ידי המוסד לביטוח לאומי כזכאים לקצבת השלמת הכנסה, והמקבלים גם קרן סעיף 2 או קצבה מהאוצר ליוצאי מחנות וגטאות ו/או קיבלו בעבר מענק כל שהוא מהקרן הגרמנית לעובדי כפייה, יפנו למשרד האוצר בטלפון 03-5682651 כדי לקבל את טופס התביעה למענק השנתי של כ-4,000 ש"ח.

הממשלה מוכנה לתרופות חיים לניצולים: לפני מספר חודשים החליטה הממשלה לגבש קריטריונים לפיהם עשרות אלפי ניצולי שואה יוכלו ליהנות מתרופות חיים. מקום יו"ר מרכז הארגונים, **זאב פקטור**, אמר כי "עבור ניצולי שואה הזמן הולך ומתקצר... אסור לשכוח כי

בימים אלה ראה אור גליון מספר 23 של **"מזכר"**, כתב עת לענייני השואה, העם היהודי, אנטישמיות ודמוקרטיה, המתפרסם על ידי ועדת ההסברה וקשרי חוץ של מרכז הארגונים של ניצולי השואה. בגליון מידע מקיף ורב ערך על מצבם של ניצולי השואה, זכויותיהם והפעילות בארץ ובעולם למענם.

נח פלוג, יו"ר המרכז, כותב כי המרכז פועל למעלה מעשרים שנה על מנת להגן על זכויותיהם של ניצולי השואה, ובמקביל להשיג פיצויים ותשלומים לשרידי השואה. למרות כל ההישגים, הפיצויים והרנטות שהושגו לטובת ניצולי השואה, אלפי פסקי דין בארץ ובעולם, והחלטות ממשלה, לא הועבר בכנסת ישראל חוק המגדיר מיהו ניצול שואה, והמסדיר את מעמדו של מרכז הארגונים כארגון היציג של ניצולי השואה הפועל בשם ולמענם.

בגליון מתפרסמות כתבות רחבות במגוון נושאים ובהן: כתבה על הבנקים בישראל המחזיקים כ-400 מיליון שקל **בחשבונות רדומים של ניצולי שואה**. בנק הפועלים, דיסקונט

בהוצאת מרכז הארגונים של ניצולי השואה בישראל

מזכר

אוקטובר 2009 תש"ע | גליון 23

כתב עת לענייני השואה, העם היהודי, אנטישמיות ודמוקרטיה

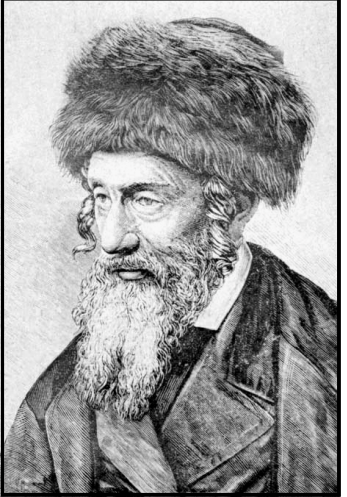
חילים חול מעשים

המעוניינים לקבל את גליון "מזכר" מתבקשים לפנות למערכת

ערים ואמהות בישראל: קרקא

בתי העלמין בקרקא

את העדות על היחס המפואר של קרקא ההיסטורית מספרות מצבות האבן של בתי העלמין בקרקא, שנחשבות כנדירות בחשיבותן בכל מזרח אירופה. החשוב שביניהם הוא בית העלמין הממוקם ליד בית הכנסת הרמ"א, בית עולם זה נוסד

ר' בעריש מייזליש רבה של קרקא ולימים רבה של ורשה

לפני כ-440 שנה. בית עלמין זה גם צויין כ"מקום קבורת הגאונים".

מספר מצבות מקוריות ששוקמו בחלקם לאחר החורבן, מספרות מעט על ההוד והתפארת של קרקא של ימי קדם: על רבניה הגדולים; על מרבצי התורה שבה; כמו גם על הגבירים, הנדבנים ועסקני הציבור. גם הפאר האומנותי של המצבות הללו, שרובן משנות המאה ה-16 והמאה ה-17, וגם הכיתוב המקורי והמעניין של המצבות, מוכיחים שבהל זמן שהוצאות קרקא היהודית מקום ישוב של יהדות חיה ותוססת, שהיתה גאה ברבניה, בדרשניה, פרנסיה ובמחברי הספרים שבתוכה, יחד עם הישיבות ובתי המדרש ועם מוסדות הצדקה ומעסי החסד הרבים שלה.

לא רק נכון להיום, כאשר רוב בתי העלמין בפולין נחרבו כמעט לגמרי, אלא גם בשנים שלפני החורבן הגדול של יהדות פולין, היו יהודים מכל חלקי מדינות פולין והונגריה נוהרים בהמוניהם אל העיר קרקא, בכדי להשתטח על קברות הגאונים הצדיקים

השונים שם ובכדי לראות את בתי העלמין, להפליא את המצבות, ולהתרשם ולהתפעל מהכיתובים והנוסחאות המקוריות שנחקקו על המצבות העתיקות.

רבני קרקא בשנות המאה ה-18 והמאה ה-19

גם בשנות המאה ה-18 והמאה ה-19 למנינים, המשיכה קרקא עם מסורתה המפוארת, והיתה יכולה להמשיך ולהתגאות עם רבניה המפורסמים ומנהיגי התורה של קהילתם. כמו למשל: רבי אהרן תאומים, רבי אריה ליב בן רבי אשר בעל "שאגת אריה", רבי דוד שמואל שמלעלקא, רבי דב בעריש מייזלש ורבי שמעון סופר, זכר גאונים, קדושים וצדיקים לברכה. שכולם עמדו בראשי ישיבות, הרביצו תורה לאלפי תלמידים והשפעתם הברוכה חרגה הרבה מעבר לגבולות העיר קרקא.

החל מתחילת המאה ה-18 כבר היה המינוי לכסא הרבנות בקרקא קשור, לעתים קרובות, בוויכוחים, ולעתים גם במחלוקת שהתנהלה בעיקר בין בני המשפחות המיוחסות שבעיר, שכל אחת מהן ביקשה שאחד מבניה ישב על כסא הרבנות של עירם המהוללה קרקא. ולדוגמא, באמצע שנות המאה ה-18 היתה נטושה מחלוקת בקרקא אודות בחירת אחד מבין שני הרבנים הגאונים: רבי יצחק לאנדא שנמנה על בני משפחת לאנדא הידועה והמיוחסת, לבין רבי יהושע יונה תאומים, שנמנה על בני משפחה מיוחסת לא פחות משפחת לאנדא, הלא היא משפחת תאומים פרנקל. לשני המועמדים היו תביעות על ירושה של כסא הרבנות, ואין מן הצורך לומר ששניהם היו ראויים לאותה איצטלא. לשני המועמדים היו גם פרוטקציות בקרב האצילים הפולניים שהיו צריכים לאשר את המינוי לרבנות העיר.

בסופו של דבר גברה משפחת לאנדא על משפחת תאומים פרנקל, אלא שבני משפחה זו עדיין לא אמרו נואש, וניסו כעת להציע מועמד אחר מצידם, הלא הוא הגאון הרבי ר' יהונתן אייבשיץ, שמעלה יתרה היתה לו שהוא עצמו נמנה על ילדי העיר קרקא, והיה גם נכדו של בעל "המגלה עמוקות",

העיר המהוללה והמיוחסת, העיר "כלילת יופי" שלאחר חורבן יהדות אירופה לא נותר ממנה יותר מאשר זכר סמלי בלבד. מאת הרב יחזקאל בסר, ניו יורק. התפרסם בתוספת לגליון המודיע, כ"א באייר תשס"ט

הללו חוצה את העיר קרקא, עד שבתי המסחר ובתי המלאכה של היהודים היו ממוקמים מצד זה של הגבול, ואילו בתי המגורים שלהם שהיו ברובע "קוזמארק" (שכונת קז'ימיר) היו מעברו השני של הגבול.

גם המלחמות שהתנהלו בשנים הבאות בין נפוליון מלך צרפת והמהפכנים הפולניים לצדו, לבין הכובשים הרוסים השפיעו מאד לרעה על יהודי קרקא. בעקבות המלחמות הממושכות התחלפו מדי כמה שנים השלטונות בקרקא, וכל אחד מהם היה ממציא גזירות אנטי יהודיות חדשות. עד שסוף סוף זכתה קרקא לכמאה שנות שלווה ומנוחה, כאשר בשנת תקע"ה (1815) זכתה, בקונגרס וויונאי, למעמד עצמאי כ"רפובליקה אוטונומית" או "עיר חופשית".

מעמדה החדש של העיר הביא בעקבותיו תנופה פוליטית וכלכלית ליהודי קרקא, ומצבם המשיך להשתפר. לאחר תקופה מסוימת עברה העיר להיות כמו שאר ערי גליציה, חלק בלתי נפרד מממלכות אוסטריה. מצב משופר זה, שהיה מאד אידיאלי ליהודי קרקא, נמשך עד לסיומה של מלחמת העולם הראשונה, בשנת תרע"ט, שלאחריה שוב הועברה העיר להיות חלק בלתי נפרד ממדינת פולין שהכריזה מחדש על עצמאותה.

אלא שבד בבד עם השתפרות המצב הפוליטי והכלכלי, התרגשו ובאו כעת על יהודי קרקא בעיות רוחניות רבות. ממערב אירופה ומדרומה החלו לנשב גם לכיוונה של קרקא רוחות ה"השכלה", ונותני הטון בשלטונות אוסטריה תמכו במאמציהם הבלתי נלאים של המשכילים ששאפו ונאבקו בכל האמצעים שעמדו לרשותם להכניס מודרניזציה ו"תרבות" באורח החיים של המוני היהודים בקרקא, כמו בשאר ישובי היהודים שתחת שלטון אוסטריה, וחלקים ניכרים מבני העם נסחפו עם הזרם החדש של תנועת "ההשכלה".

(המשך יבוא)

גם בשנים הבאות היו לעתים ויכוחים קשים בין הצדדים השונים, שכל אחד מהם ביקש למנות להושיב על כסא הרבנות דק"ק קרקא את מי שהוא היה חפצו ביקרו. אבל מן הראוי לציין, שמחלוקות אלו היו ענייניות בלבד, וכיוון שאלו היו פני הדברים לא היה בכוחה של מחלוקת מסוג שכזה למנוע את המשך המסורת המפוארת של העיר קרקא, שהצטיינה בלימוד והרבצת תורה באופן נמרץ ביותר. כל אחד מרבני קרקא, ענקי הרוח וגאוני התורה, המשיך בימי כהונתו את המסורת של ראשוני רבני קרקא, והיה מרכז סביבו בני תורה צעירים ותלמידי חכמים מבוגרים, שהיו שקועים יומם וליל במלחמתה של תורה. גם פרנסי ומנהיגי הקהילה הרוממה - אף בתקופות שהעיר ידעה מחלוקות מסביב למינוי הרבנות - לא חדלו אף ליום אחד מלהמשיך את המסורת הקרקובאית ולהרבות במעשי צדקה וחסד.

העיר קרקא, הן עם רבניה הגדולים, והן עם בעלי הבתים שלה, תלמידי חכמים ועסקני הכלל שבתוכה, היתה תמיד העדי והפאר שכל יהודי פולין התגאו עמה, ואכן היה להם במה להתגאות...

קרקא כרפובליקה אוטונומית

מה שגרם לקשיים, למשך תקופה מסוימת, בהתפתחותה התנופתית של קרקא העיר, ובהמשך המסורת המפוארת שלה, היו המהומות שהתחוללו בפולין בשנות המאה ה-18, וההתנפלויות של הרוסים והקוזקים על הערים השונות במדינות פולין, ביניהן גם העיר קרקא. בשנת ה'תקל"ב (1772) חולק שטחה של מדינת פולין באופן שרירותי בין רוסיה, גרמניה ואוסטריה, ולמרבית האבסורד היה אחד הגבולות

יובל לקבוצת מכבי קרקוב

"לפני שני עשורים, כאשר באזורנו החלה לצמוח תנועת התחייה היהודית נוכחו לדעת שהתחייה הלאומית תהיה משמעותית יותר אם תתחולל גם מבחינה פיסית, ברוח הפתגם הלטיני: "נפש בריאה בגוף בריא". מנהיגי העם היהודי הבינו מיד שלגבינו, היהודים, יש לספור חשיבות וערך רב יותר מאשר לעמים אחרים, העוסקים ברובם בחקלאות. המבנה הפיסי שלהם טוב מזה של היהודים, החיים בערים בלבד ונאלצים לרגל עיסוקיהם, לחיות בסמטאות הצרות. מספר היהודים העובדים בחקלאות הוא זעום בארצות הגולה. תפקיד נוסף מיוחד לספורט היהודי הוא להביא את הילדים היהודים מתוך ה"חדר" וה"שיבה" ומן הריכוזים שבהם מחלת השחפת עושה שמות, למדס תרגולי התעמלות ולהפיץ בין השכבות הדתיות הרחבות את חשיבותם לזקיפת הקומה ולשיפור מבנה הגוף כדי להשיב להם את הגמישות הטבעית.

בעיקר להפצת הספורט היהודי בשכבות רחבות ככל האפשר של העם היהודי. שאיפתנו להגיע להמוני אנשים מתאמנים ומתרגלים. מטרה זו תושג כשנצליח להתגבר על האדישות ועל העוינות לגבי

הספורט היהודי השוררות בקרב הציבור היהודי שיבין שהספורט הוא רק לטובתו.

אלה הן המשימות שלמען הוקם בשנת 1909 מועדון הספורט היהודי "מכבי" בקרקוב, דרכו הייתה קשה מאוד. דרכם של אחד עשר הראשונים של מכבי, אביהן של כל הקבוצות היהודיות בפולין, לא הייתה סוגה בשושים. נלעגת בעיני הציבור היהודי נאלצה להתמודד עם הקבוצות הפולניות החזקות ממנה, ללא כל עזרה וסיוע. על אף חוסר ההצלחה בראשית הדרך צעד "מכבי" בהתמדה קדימה.

לאחר ההפסקה בפעילות "מכבי" שחלה עם פרוץ מלחמת העולם, מתחדשת פעילותו בקצב מהיר. התמיכה מצד הציבור היהודי מורגשת במידה ניכרת. מקימים מגרש משלהם ומוקמים ענפי ספורט חדשים: אתלטיקה קלה, שחייה ורכיבה על אופניים. בשנים 1919-1922 "מכבי" הייתה הקבוצה החזקה ביותר בפולין, וזכתה ליחס של כבוד

לספורט היהודי בפולין. מועדוני הספורט היהודי בפולין הולכים ורבים ו"מכבי" במקום הראשון. במיוחד חזקה קבוצת הכדורגל של "מכבי" וכובשים את המקום השני בליגה א' בקרקוב לאחר "קרקוביה" ולפני "ויסלה".

במקצת בגלל אשמתה של קבוצת "מכבי" עצמה, ובמקצת בשל התכסיסים האנטישמיים מצד קובעי המדיניות היושבים סביב שולחנות מכוסים בבד ירוק – הורדה קבוצת "מכבי" לליגה ב'. אולם המעשים האנטישמיים הללו עשו להם דווקא שירות טוב בכך שמנעו מ"מכבי" כניסה למקצוענות, והחזירו

פעילי "מכבי" 1909: משמאל לימין, עומדים - א. ויסמן, ז. יונקר, ב. לרמר, י. לזרביץ, פ. שאור, י. וויס, פ. קורנגולד. יושבים - חוצ'נר, ר. סאס, ד"ר הלזר, י. שנברג, מ. קורנגולד.

לכן, השיקום הפיסי הינו המסר העיקרי של הספורט היהודי, ומשלים היטב את רעיון התחייה הלאומית. מבחינה זאת, קיים הבדל רב בין ספורט של יהודים לבין זה של עמים אחרים. אנחנו נאלצים לשפר את המבנה הפיסי של היהודים ולפעמים אף לבנותו מחדש, בשעה שעמים אחרים נהנים מן המותרות של השגת שיאים ואליפויות. אסור לנו להשקיע עמל וכספים אך ורק למען אליפות מסוימת. אין לנו אפשרות להקים קבוצות מקצועיות שאינן מביאות תועלת חברתית ממשית ונועדו להופעות ראוותניות בלבד. עלינו לרכז את מאמצינו

בתפוצות

בבחירות לקהילת קרקא יופיע לא פחות מעשרים רשימות מועמדים. במועצת הקהילה יש בסך הכל עשרים וחמישה חברים. הפרוד האיום הזה עושה רושם עגום מאד.

מתוך: דבר, אוגוסט 1936

"גבירטיג, אגדה על משורר נגר"

ראה אור ספרו של נתן גרוס ז"ל, שחקר את מורשתו של מרדכי גבירטיג, הטרובדור היהודי העממי, שתיאר בשיריו את החיים בקרקוב היהודית עד לסופם המר.

מחיר עותק: 50 ש"ח. יש לשלוח המחאה לארגון יוצאי קרקוב בישראל, ת.ד. 17209 תל אביב

קבוצת מכבי קרקוב נוסדה בשנת 1909. לציון עשרים שנה לקיומו פרסמו פרנסי הקבוצה, בשנת 1930, חוברת בת 50 עמודים, הכוללת דיווח על הפעילות.

חברתנו, רינה נזר, קיבלה על עצמה לתרגם את החוברת מפולנית לעברית, כדי לאפשר לנו ללמוד על הקבוצה. החוברת המתורגמת נמסרה על ידינו גם למוזיאון מכבי שבכפר המכביה.

תודה רבה לרינה נזר, שבזכות עבודתה המסורה עומד לרשותנו מקור חשוב זה על הקבוצה. להלן אנו מביאים מספר פסקאות מתוך החומר המתורגם.

אותה לספורט עממי להמונים. למרות הירידה לליגה ב' לא נשברה קבוצת "מכבי" כפי שקרה למועדונים אחרים במצב דומה, אלא היא זקפה ראש, חזרה לליגה א' ובתחרויות נגד קבוצות הליגה המובחרות, ניצחה למשל "לגייה" ו"גרברניה".

בענפים של אתלטיקה קלה, שחייה, הוקי, גלישה על הקרח ועוד, מגיעים לפעילות מוגברת וזוכים לתוצאות מכובדות. ענף השחייה מחזיק באליפות פולין בכדור מים. ענף האתלטיקה הקלה מונה בשורותיו מספר אלופים ואלופות של פולין ואילו ברכיבה על אופניים הגיע "מכבי" לאליפות של המחוז. חבר בענף השחמט – מנדל חבויניק, היה נציגה של פולין באולימפיאדה.

הנציגות הפולנית של ב"וואטר-פולו" (פולו מים) כללה שלושה רבעים משחקניה משורות "מכבי". כמעט כל שחקני הקבוצה הראשית של הכדורגל השתתפו בנציגות של קרקוב. היתה זו תוצאה של פעילות "מכבי" בשכבות נרחבות של הציבור. בהיותה מודעת לתפקידה קשרה "מכבי" קשר עם מוסדות הציבור השונים ועם ארגוני חינוך ופעלה וטיפלה באימונם הפיסי של חבריהם. אגודות הנוער, הבורסות, בתי יתומים, הגימנסיה העברית ובתי הספר של "מזרחי" – כולם מתאמנים במגרשה של "מכבי".

חשיבותה ומעמדה של "מכבי" אינם מותנים במקום שהיא תופסת בטבלת האלופות, מה שקובע הוא פעילותה בקרב הציבור ההולכת ומתפתחת. לכן קורים גם פרדוקסים כשלמרות הירידה ברשום בלוח, הולכת "מכבי" ומתפתחת ומספר המתאמנים בשורותיה גדל, לא רק בענף הכדורגל אלא גם בהיקף פעילותה הכללית למען החינוך הגופני. כל יהודי ישר יגיע ודאי למסקנה ש"מכבי" ראויה לתמיכה של הציבור היהודי כולו על חלקה בתחיית עמנו.

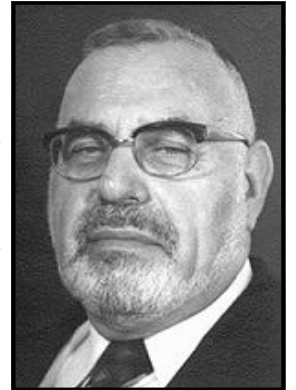
מופע על סיפור חייה המופלא של רבקה ויוסף באו, יתקיים ביום חמישי ה-10.12.2009 בשעה 20:00, במוזיאון "בית יוסף באו" שברחוב ברדיצ'בסקי 9, תל אביב. המופע, הנערך על ידי הדסה וצלילה באו, כולל שירים הומוריסטיים ובדיחות על פי השקפת עולמם האופטימית של בני הזוג.

השתתפות יש לאשר

בטל' 054-4301499 054-4212730. מספר המקומות מוגבל. המחיר: 50 ₪, לחברי ארגון יוצאי קרקוב: 40 ₪. ניתן גם לבקר במוזיאון בתיאום מראש.

פינחס שינמן ז"ל, עשור לפטירתו

רחבה ומקיפה מסכת חייו של פינחס שינמן (1912-1999) וקצר המצע מהשתרע. בקרקוב נולדו שבעה ילדים לאביו, ר' צבי שינמן ולאמו לאה-מרים למשפחת בינשטוק, ופינחס היה בן הזקונים. איש תם וישר, צדיק באמונתו ובהנהגותיו. איש שהקפיד תמיד לכתוב את שמו באות יוד אחרי הפ' – כמו שזה כתוב בתורה. בהיותו בן שלוש הכניסו אותו לחדר, כשהמלמד של דרדקי היה רבי צליק, שהיה מלמד מובהק בפודגוז'ה ובגיל חמש נכנס לתלמוד תורה וכבר למד חומש באידיש. בגיל שש החל ללמוד גמרא, שלא משה מחיקו עד סמוך ליום מותו. בתלמוד תורה לימדו, כמקובל,

רק לימודי קודש, ומשנתגלו כישרונותיו המקיפים והבנתו המעמיקה והבלתי שגרתית של הילד פינחס, נרשם לכיתה א' של ביי"ס פולני, כשהוא משלב זאת עם לימוד הגמרא. שנה אחת בלבד למד שם, ובשל האנטישמיות סבל שם רבות, ופרש מבית הספר. הוריו הזמינו לו, כמו לשאר אחיו בבית, מורים מיוחדים שילמדו גם לימודי חול.

בשנת תרפ"א (1921) הוקם, בפעם הראשונה בתולדות היהדות בקרקוב, ביה"ס של "המזרחי" – חדר עברי – ופינחס החל ללמוד במוסד זה, למורת רוחם של המתפללים בבית הכנסת של הרב מסקווין, בו התפלל ר' צבי, אשר טענו כי מבית הספר נודף ריח של ציונות. לא הועילו כל הנסיונות לשכנע את הבחור הצעיר שיעזוב את בית הספר של המזרחי ויקלט בחוגים של חסידי בעלז. "אני קלטתי כבר מרותה של ארץ-ישראל, מרות המזרחי, והייתי נלהב לתורה ולא"י. התלמידים בביה"ס הוציאו שני עתונים, ואני מונית להיות אחד מהעורכים, וכתבתי אז – בגיל 12 – מאמר על יחס חכמי התלמוד הבבלי לארץ ישראל", כך סיפר פינחס.

בעת שהניחו את אבן הפינה לתיכון "תחכמוני" נבחר שינמן בן ה-13 לשאת את הנאום המרכזי, ולברך בשם התלמידים. התמונה מאותו ארוע היתה תלויה בלשכת המנהל עד פרוץ המלחמה. הוא נאם נאום חוצב להבות בפני חמשת אלפים איש, והקהל היה מוקסם מלשונו הצחה ומהידע הרב שהפגין, ושמעו יצא בכל קרקוב וסביבותיה. מנהל ביה"ס ללימודי קודש היה רבי משולם קליג, בנו של הרב מגריידיג, תלמיד חכם מובהק שהיה לפרנס של קהילת קרקוב.

כדי לשמור על מסגרת וצביון דתי, התחיל בשנת תרפ"ז, הנוער הדתי להתארגן מסביב לביה"ס בתנועת "השומר הדתי" ("בני עקיבא" של היום). למעשה, בעיר קרקוב הונח היסוד לארגון השומר הדתי, שהיה מורכב מתלמידים של "חדרים" ובי"ס "תחכמוני", ואחרי זה נפוץ בכל ערי פולין. באותה שנה נערך הכינוס הראשון של השומר הדתי בקרקוב, כינוס אותו פתח אליעזר אונגר, בן האדמו"ר מז'יבו, שדיבר בעברית צחה – שלא

רב פעלים היה פינחס שינמן: כ-40 שנה שימש כראש המועצה הדתית של תל אביב-יפו, היה חבר כנסת מטעם המפד"ל וסגן יו"ר הכנסת במשך שתי קדנציות. הוא זכה בתואר "יקיר העיר תל-אביב" והיה נשיא בית הכנסת ברחוב סמאטס בתל-אביב, שהיה בין מיסדיו.

התיכונים בהצטיינות יתירה, ושם ספג לימודי תורה, ש"ס, תנ"ך ושפה עברית, ובבית ובחסידות למד לימודים עצמאיים. על מנת שלא להפרד מפעילותו במסגרת השומר הדתי ומבית הוריו, נרשם לבי"ס גבוה למסחר ע"ש פרופ' ניץ בקרקוב, ושם למד לימודי חול ושפות זרות. בד בבד התמסר לפעילות ארגונית ופוליטית ב"שומר הדתי" ובמפלגת המזרחי, והיה ראש אחת הקבוצות של השומר הדתי ואחר כך ראש הקן. גם כשהיה ראש הקן היה פינחס שונה בהופעתו החיצונית – מעולם לא חבש קסדת על ראשו, אלא תמיד מגבעת, מעונב ולבוש מעיל ארוך, כדרכם של חסידים, ובשבת היה לבוש בבקישע ובגרטל, כמנהג אבותיו.

כשהצטרף "השומר הדתי" לתנועת המזרחי, ייצג פינחס בתוך מוסדות התנועה, ובמשך הזמן נהיה חבר הוועד הפועל (עד סוף ימיו) ומזכיר כבוד של תנועת תורה ועבודה של כל מערב גליציה ושלויה. שינמן יצג את התנועה בכינוסיה ובמושביה ברחבי פולין, שם הרצה, יחד עם אחרים, הדרך וחינך את אלפי בני הנוער שהיו מרוכזים בכל סניפי השומר הדתי.

בקרקוב, ליד "המזרחי" קמה תנועת צעירי המזרחי, וקם גם ארגון של בנות בשם "ברוריה". מדי שבת בשבתו היה פינחס נותן שיעור בתנ"ך ובפרקי אבות לבנות "ברוריה" ושם גם מצא את כלתו, שושנה, אשר סייעה אז את לימודיה ב"בית יעקב" כתלמידתה של שרה שניר.

בשנת תרצ"ג (1933) הגיע גבלס גרינג לביקור בכנסית מריה ברינק שבקרקוב. עם בואו התארגנה, ספונטנית, אסיפת מחאה נגד ביקורו, והתכנסו במקום חמשת אלפים איש. פינחס שינמן, שהיה אז בן 21, יצג את המזרחי, ונשא נאום חוצב להבות על המצב, ומאז היה רשום בגסטפו כעסקן פוליטי. באותם ימים השתתף גם במאבק למען עליית יהודים לארץ-ישראל המנדטורית, וסייע בהשגת מימון לרכישת סרטיפיקטים.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה היה ברור לכל כי פינחס יהיה בין הראשונים להאסר, וכך ביום השלישי של המלחמה עזב את הבית, והחל בנדודיו, עד הגיע בדרך לא דרך לרוסיה. שם נדד בסיביר, אוזבקיסטן, קזחסטאן ובוכרה, ארגן פעולות דתיות במחתרת, ארגן תפילות והיה שליח ציבור. ב-1946, עם שובו לפולין היה חבר ועד הקהילות ורשה ויו"ר המזרחי והפועמ"ז בקרקוב, ומראשי הקהילה. שם ניסה לשקם עד כמה שאפשר את הקהילה, ולחדש את החיים היהודיים.

בשנת 1948, אחרי שהעלה מאות אנשים בעליה בלתי לגלית לארץ, עלה לישראל יחד עם רעייתו והקים כאן את ביתו.

אסתר וסרלאק (שינמן)

קצרים

לאחרונה הוקמה עמותת "ילדות עשוה", ששמה לה למטרה להשיג ממשלת גרמניה פיצוי הולם עבור ילדי השואה, בגין ילדותם העשוה. העמותה פועלת ל:

- השוואת הפיצוי של יתומי השואה לפיצוי שקיבלו יתומי הוורמכט והואפן אס.אס.;

- מתן פיצוי גורף לכל ילדי השואה בגין הפגיעה בכושר השתכרותם; מתן גימלה בגין הפגיעה הנפשית והפיזית הנובעת מגילם הצעיר של הקורבנות;

- ביטול ההתיישנות לגבי ילדי השואה ואפשרור הגשת תביעות אישיות, כולל בריאות ופיצויים אחרים להם הם זכאים באופן אישי, ואשר נמנעה זכאותם בגין חוקי ההתיישנות.

המעוניינים להצטרף לעמותה יפנו לת.ד. 3528 רמת השרון 47134 טל' 054-2233354.

יוחנן רון, יו"ר הוועד ***

אזה גורדון עלתה מקרקוב לישראל, ובכך הגשימה את משאת חייה.

אזה מבקשת שניסיע לה במציאת מקור פרנסה, בתחום הגרפיקה, ובמיוחד בקליגרפיה עברית.

מי שיכול לסייע מתבקש לפנות לאזה donieba@wp.pl

עצרת גיוס חוץ לארץ, לוחמים ניצולי שואה אשר השתתפו במלחמת העצמאות, תתקיים ביום 8.12.2009 בתל אביב. מעוניינים להשתתף מתבקשים לפנות למערכת בהקדם.

יחד עם המשפחה

אבלים על מותה של חברתנו היקרה

אירנה צינוביץ ז"ל

לבית הלפרן

אבלים על מותה של

פליציה ליפנר ז"ל

בת ישראל ומריה ליפנר מקרקוב